

"Kauhavan ruman vallesmannin" Häggströmin omistama mylly ja Lankilankosken Huopatehdas saivat aikoinaan energiansa Lapuanjoesta. Nyt paikalla on huonekalukankaita valmistava Annalan Kutomo, jonka tehtaanyymälän ikkunasta on näkömä Lankilankosken alajuoksulle. XY Vesa Annalalle vuosi 1952 oli aikakausien rajapyykki: - Tuolloin Suomeen tuli Coca Cola ja huopatossujen valmistus Lapualla loppui.

Älä ohita! Lapua on enemmän kuin sana historiankirjassa

12.2.2017 0.00

Mitä ihmettä? Juttumatka Lapualle? Kosola ja Muilu, ruutitehtaan räjähdys, kaupunginvaakunassa karhulla ratsastava nuijaa heiluttava pohjalainen, raitilla mustia mestaruussarjan koripalloilijoita keskellä pesäpallon nimeen vannovaa Etelä-Pohjanmaata. Siinä olivat ennakkoluuloisen matkailijan niukat eväät parin päivän tutustumisreissulle.

Mutta mikä olikaan lopputulos? Tuli hyvässä mielessä henkisesti turpiin: Lapua on jotain aivan muuta kuin mitä historiasta on jäänyt mieleen. Se on mainio muistutus siitä, että Suomi on kuin kätettyjen helmien vähä vähältä avautuva aarekirstu. Mutta sen avaamiseen tarvitaan paikallisten toimijoiden aktiivinen panostus. Pienellä Lapualla on suuri historia ja monipuolisuudellaan houkutteleva nykyhetki. Enää ei riitä, että pannaan paremmaksi kuin naapuri, vaan on kutsuttava matkalaisia kyläilemään. Tämän päivän Lapua on kouluesimerkki siitä, että maamme tarjoaa paljon muutakin kuin vain Lappia ja Järvi-Suomea.

Lapuan liike muilutuksineen on ollut rasite paikkakunnan maineelle, myöntää kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Teppo Ylitalo**. - Ei meille 1930-luvusta ole traumoja jäänyt eikä täällä mitään kansankäräjiä pidetty. Menneisyyttä on käsitelty esimerkiksi teatterin keinoin. Ensin perattiin vanhat synnit, sitten päästiin nykyaikaan. Kuitenkin paikallisuus on avainsana tämän päivän Lapuan ymmärtämisen, toteaa seudun historiaan syvällisesti perehtynyt Ylitalo.

Hän muistuttaa, että Lapua on vanha talonpoikainen emäpitäjä, maaseutuyhteiskunnan perinteinen edustaja. Perusvauraus tuli maanviljelystä. Tervanpoltto ja kauppa toivat rahaa rannikolta ja synnyttivät eteläpohjalaisen perusominaisuuden, itsetuntoisen yrittäjyyden. Jos isäntä rakensi puolitoistakerroksisen päärakennuksen, niin aivan varmasti naapuriin kohosi pian kaksifooninkinen komeus. Väestö oli tasakoosteista, ääripää lähellä

Suomen suurimmat urut soivat Lapuan tuomiokirkossa. Koko Pohjoismaista vain Göteborgissa on vielä suuremmat.

toisiaan; täällä ei koskaan ollut kartanolaitosta eikä siihen suhteessa olevia torppia. Ihmisiä yhdisti herännäisyys ja isänmaallisuus. Eteläpohjalaisuutta leimaava ”trossaaminen” ei välttämättä ole pelkkää leuhkimista, vaan myös keskustelukumppania kokeilevaa huumoria. Yksi paikallinen ihmistyyppi on ”junsoo”: henkilö, joka ei anna periksi vaikka tietääkin olevansa väärässä.

Vaikka menneisyys on voimakkaasti läsnä, ei siihen kuitenkaan ole takerruttu. - Siirtolaisuus ja vaikuteet rannikkokaupungeista ovat synnyttäneet kansainvälisen ilmapiirin. Nyt meillä on paljon työperäistä maahanmuuttoa, ja suhtautuminen siihen on positiivista. Perinteitä vaalitaan toteuttamalla talkoohengessä suuria tapahtumia kuten urheilutilaisuuksia ja herättäjäjuhlja. Kulttuurihistoriallinen erikoisuus on vainajan saattaminen talvihautaan; kulkueessa saattaa olla satoja ihmisiä ja kymmeniä autoja, Ylitälo tietää kertoa.

Raunioista kohosi kulttuurikeskus

Lapuan patruunatehtaan räjähdys vuonna 1976 on Suomen pahin rauhanaikainen onnettomuus. Kuolleita oli 40, joista suurin osa perheenäitejä. Surutyö on kestänyt pitkään ja jatkuu tavallaan vieläkin. Tehdas sijaitti keskellä kauppala (Lapuasta tuli kaupunki 1977), ja onnettomuustalo tuhoutui täysin. Kun tontti siirtyi kaupungin omistukseen vuonna 1993, alueelle päätettiin perustaa kaupunkilaisten ikioma julkinen tila, viihtyisä olohuone. Taitavan peruskorjauksen jälkeen useista rakennuksista koostuva tehdasmiljöö on nyt monipuolinen Kulttuurikeskus Vanha Paukku. Se kohde numero yksi, johon matkailijan on syytä tutustua. Kulttuurinäköä tyydyttävät kirjasto, konserttisali, monet museot, räjähdysonnettomuuden muistokappeli, elokuvateatteri Marilyn sekä Teatteri Lapua, maakunnan vilkkaimmin toimiva harrastajateatteri. Taidemuseossa on tammikuun 21. päivään saakka ARKKI-nimisen kollektiivin, kuuden suomalaisen graafikon korkeatasoinen näyttely. Kulttuurikeskuksessa on lisäksi mm. liike- ja kokoustiloja, tehtaanmyymälöitä, kaupungin kulttuuritoimisto ja Ison Prässin Ravintola.

Marras-joulukuun teatterikappale oli ”Maanalainen armeija iskee jälleen”. Kesäteatteriakin on luvassa, mutta näytelmän nimeä ei paljastettu. Tiedoksi kuitenkin, että kappale perustuu 1959 valmistuneeseen elokuvaan, joka kuuluu filminhistorian kaikkien aikojen katsotuimpiin. Teatterin arvostuksesta kertoo se, että Lapuan omalle pojalle, valtakunnallisesti rakastetulle näyttelijä **Esko Nikkarille** on pystytetty kaupunkiin muistopatsas.

Keskustan kohde numero kaksi on Lapuan empireytyylinen tuomiokirkko (1827). Sekä sen suunnittelija että rakentaja edustavat suomalaisen kirkkoarkkitehtuurin korkeinta kastia: **C.L. Engel** ja **Heikki Kuorikoski**. Etelä-Pohjanmaalla kun ollaan, niin tottahan kirkon urut ovat Suomen suurimmat: 85 x 6 äänikertaa, yhteensä 6.666 pilliä. Koko Pohjoismaissa vain Göteborgista löytyy suuremmat urut.

Keskustan kohde numero kolme olisi ollut Jokilaakson matkailupuutarha, mutta marraskuusta johtuen siitä ei tässä yhteydessä ole kerrottavaa. Mutta sen voi jo sanoa, että Lapuan ohi ei kannata ajaa. On myös yövyttävä, koska ajomatkan päästä löytyy kohteita vaikka kuinka. Hotelli Lapuahovi tarjoaa paitsi miellyttävät puutteet myös mainiota paikallisuokaa: Simpsiön sienistä tehty keitto oli tosin maustettu sherryllä, mutta hereford-fileiden kastikkeessa oli paikallispanimon stouttia ja jälkiruokana oli tyrnisorbetti.

Simpsiöstä körttimuseon kautta olutpanimoon

Etelä-Pohjanmaan erikoisin luonnonoikku on Simpsiönvuori, joka kohoaa tasaista maakuntaa 100 metriä korkeammalle. Se on samaista kvartsiittia kuin Koli, mikä selittää ympäristöstä poikkeavan kestävyuden. Simpsiön rinnehihtokeskus - jolla on yhteinen kausikortti Seinäjoen Jouppiskan kanssa - palvelee vuosittain noin 100.000 laskettelijaa. 6 hissiä, 6 rinnettä, pisin rinne 600 metriä. Murtomaahiihtäjille on osin valaistu latuverkosto. Luonto- ja kivi-harrastajat vaeltavat merkittyjä luontopolkua pitkin, maastopyöräreitti on 10 kilometrin pituinen. Näkötorjista voi bongata 7 kirkkoa, mm. Lakeuden Ristin Seinäjoelta. Matkailijoita ja ulkoilijoita palvelevat sekä hotelli Kullas aamiaisineen ympäri vuoden että ravintola Taivaanpankko sesonkiaikana.

Sijaitsee Lapualla, avattu vuonna 2008, on taatusti maailman ainoa: Körttimuseo. Se löytyy vuonna 1914 perustetun ja 1988 muualle siirretyn kristillisen kansanopiston entisistä tiloista. Museo koostuu autenttisista körttiläisopiston huoneista, körttipuvuista, kirjastosta, esineistä ja herättäjäjuhljen historiasta. Paikka tunnetaan nykyään nimellä Wanha Karhunmäki. Se tarjoaa pitopaikan ja majoitustilaa juhla, kokouksia, leirejä ja vapaa-ajan viettoa varten. Lahjapuodista löytyy viemisiksi pohjalaisia käsityötuotteita.

Puusepänteollisuus on kutistunut myös Etelä-Pohjanmaalla, mutta niin uusien kuin vanhojenkin huonekalujen verhoilijoita on Suomessa

Lapualaispoikien pukukoodi 1930-luvulta. Valokuvasuurennos Wanhan Karhunmäen seinällä tervehtii Körttimuseoon saapuvia.

Jaako Anttilan (vas.) ja Pekka Riihimäen Mallaskuu on toiminut vasta runsaat puoli vuotta, mutta panimon tuotteista on myynnissä jo Hangosta Äkäslompoolon.

”Kankurit katoavat Kaukoitään”. Eivät sentään, mutta Lapuan Kankurien tuotteilla on huikea kysyntä Japanissa, Etelä-Koreassa ja Australiassa. Jaana ja Esko Hjelt vakuuttavat, että laajennuksen valmistuttua tehdasvierailuja palvelee entistä monipuolisemmin.

tällä haavaa 600. Entä mistä tulevat ainoat kotimaiset verhoilukankaat? Lapualta, totta kai, valmistajana Annalan Kutomo. Neljännen sukupolven perheyrytyksellä Lankilankosken partaalla on tehtaan yhteydessä myös tehtaanyymälä Annalan Villa Café & Shop. Kankaiden laadusta kertoo kaiken **Vesa Annalan** maininta kuin itsestään selvytytenä: - Parhaillaan remontoitavan Helsingin Kaupunginteatterin ison salin kankaat ovat kutomossa työn alla ja Jyväskylän juhlasalin Alvar Aalto -kankaat tehdään täällä replikana. -Täällä Etelä-Pohjanmaalla ei ainoastaan houkutella massoja Keski-Suomen kyläkaupan ja Power Parkin tapaisiin keskittymiin, vaan täällä Lapualla myös tuotetaan. Näin totesi Lapuan Kankurit Oy:n markkinointijohtaja **Jaana Hjelt**. Pellavaa, tenceliä, puuvillaa, villaa ja mohairia työstävä perheyrytyys yhdistää tuotteissaan materiaalitaidot, laadun ja designin. Liinoista, pyyhkeistä ja huiveista menee vientiin 60 %. Tärkein kohdemaat on Japani, myös Etelä-Korea, Australia, Englanti ja Saksa ovat tärkeitä. - Kun laajennustyöt valmistuvat, voimme entistä paremmin palvella myös matkailijoita ja ryhmävierailuja, Jaana lupasi.

Sata vuotta kesti, ennen kuin lapualainen olut-Bacchus herätettiin unesta. Sen tekivät nuoret yrittäjät **Jaakko Anttila** ja **Pekka Riihimäki**. Mallaskuun Panimo sai valmistusluvut aprillinpäivänä 2016, ja nyt kuohujuomaa myy jo lähemmäksi 300 kauppa Helsingistä Äkäslompoloon. Kokeilunhaluiset kaverukset ovat kehittäneet jo puolisenkymmentä eri laatua Lapua Golden Alesta musiikin monitoimimiehen **Heikki Salon** nimikko-olueeseen "Rokkarin Luu".

Pieni Lapua on tehnyt jo ison loikan matkailun saralla. Miten tästä eteenpäin? Parhaan vastauksen antaa kaupungin yhteyspäällikkö **Mervi Mikkola**:

-Keskeistä on Simpsion ympärivuotisten palvelujen monipuolistaminen sekä Alajoen luontomatkailun tuotteistaminen. Alajoki on ihmiskäsin raivattu ainutlaatuinen 6.000 hehtaarin peltolakeus latomaisemineen, rikkaine linnustoineen, patikointi-, pyöräily- ja melontareitteineen. On vastattava nousussa olevan luontomatkailun kasvaviin tarpeisiin.

-Lisäämme markkinointia ja tiivistämme yhteistyötä merentakaisen Västerbottenin kanssa. Power Park Alahärmässä on Skandinavian pohjoisin huvipuisto, joten Ruotsista meritse Vaasan kautta tulevien matkailijoiden määrässä on merkittävää kasvupotentiaalia. Olisi luontevaa saada heidät kulkemaan Lapuan kautta ja tutustumaan meidänkin tarjontaan.

-Yrittäjämme ovat verkottuneet hyvin, satsaamme tuntuvasti Tampereen kotimaisille matkamessuille ja uudet verkkosivumme valmistuvat aivan näinä päivinä. Emmekä unohda, että 2017 on itsenäisytemme juhlatvuosi.

TEKSTI JA KUVAT: SAKARI KARTTUNEN

Maanalainen armeija iski jälleen, viimeksi tällä porukalla Lapuan ammattitaisoisessa amatööriteatterissa.

Lapuan ystävyyskaupunki Rakvere Virossa lahjoitti jälleen joulukuusen Kulttuurikeskus Vanhan Paukun keskusaukiolle. Vanhoista ikkunoista pystytetty kuusi symboloi maailman tämänhetkistä tilaa: suuri osa ikkunoista on valoja vailla. Joulutorin avasi Rakveren

